

SANAYİ – ENDÜSTRİYEL TOPLUMDA ÇALIŞMA ETİĞİ DEĞERLERİNİN ANALİZİ: SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİ

ANALYSIS OF WORKING EFFICIENCY VALUES IN INDUSTRIAL - INDUSTRIAL SOCIETY: SAKARYA UNIVERSITY STUDENTS

Yrd Doç Dr. Sinan YAZICI

Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Bayburt/Türkiye

Yrd Doç Dr. Nikolin AGALLİJA

Bayburt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Bayburt/Türkiye

ÖZ

Bu araştırma temelde üç bölümden meydana gelmektedir. İlk olarak araştırmanın konusu, problemi ve amacı konusunda kısa açıklamalar yapılmıştır. İkinci araştırmanın yöntemi ve bilgi toplama teknikleri bağlamında bir açıklama getirilmiş, üçüncü olarak araştırmanın hipotezleri konusunda belirlemeler yapılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde, araştırmanın kavramsal çerçevesi içinde temel kavramsal açıklamalar yapılmıştır. Bu bağlamda ilk olarak sanayi toplumu ve çalışma değerleri ele alınmış çalışma kavramı ve çalışma ahlakı üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Kavramsal çerçevenin ikinci kısmında çalışma değerleriyle ilgili yaklaşımlara yer verilmiş; bu bağlamda Protestan çalışma ahlakı, Kalvist yaklaşım, Lutheryan yaklaşım, Püriten yaklaşım konularında açıklamalar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: kapitalizm, sanayi toplumu, çalışma etiği, Protestan Ahlakı

ABSTRACT

This research mainly consists of three parts. First, brief explanations have been made about the topic of the research, the problem and the purpose. An explanation was given in the context of the second research method and information gathering techniques, and the third was made about the hypothesis of the research. In the second part of the research, basic conceptual explanations were made within the conceptual framework of the research. In this context, firstly, the concept of work and ethics of work are discussed, in which industrial society and work values are discussed. In the second part of the conceptual framework, approaches related to the work values are given; In this context, Protestant work ethics, Kalvist approach, Lutheran approach, Puritan approach were explained.

Key words: capitalism, industrial society, working ethics, Protestant ethics

1. GİRİŞ ARAŞTIRMANIN KONUSU, PROBLEMİ VE AMACI

Sanayileşme ile birlikte dünya üretim düzeninde önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin başında ise çalışma düzeni gelmektedir. İnsanlar artık önceki gibi kendi kendine yeterli ekonomik birimlerden pazar için üretim yapan ekonomik birimlere doğru bir dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşüm sırasında üretim birimlerinin gerek bireysel ve gerekse toplumsal olarak çalışma değerleri önemli dönüşümlerden geçmiştir. Bu çerçevede çalışmanın konusu özellikle İkinci Sanayi Devrimi süreci ile birlikte başlayan çalışma değerleri günümüzde devam edip etmediğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın temel problemi; bilgi toplumuna doğru yol alındığı günümüzde üniversite öğrencilerinin sanayi toplumlarındaki çalışma etiği değerlerini nasıl buldukları, bu değerler

konusunda ne düşündükleri, bu görüşlere katılıp katılmama durumlarını ortaya koymaya ve analiz etmeye yönelik bir araştırmadır.

Araştırmanın amacı, sanayi toplumu çalışma değerlerine öğrencilerin ne derece katılıp katılmadıklarını tespit edip açıklamaktır. Bu bağlamda post endüstriyel topluma geçerken değer değişim düzeyini görmek çok önemlidir.

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE BİLGİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Yukarıda konusu belirtilen çalışma, Sakarya Üniversitesi 4. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Mühendislik, Edebiyat, İlahiyat, Hukuk ve Tıp Fakültelerinde rastgele yöntemi ile uygulanan araştırmanın örnekleme 435 öğrencidir. Sakarya Üniversitesi ülkemizin diğer üniversiteleri düşünüldüğünde barındırdığı yabancı öğrenciler de dahil ülke ortalamasının üzerinde bir konuma sahip olduğu düşünülebilir. Öğrenci ailelerinin ekonomik yönden Türkiye ortalamasına yakın bir düzeyde olduğu görülmüştür. Ancak denek seçimi rastgele yöntemi ile belirlendiği için bu değişkenin etkisi çalışmada dikkate alınmamıştır.

Araştırmanın yöntemi: olguların açıklanmasını esas alan bilimsel yöntemdir. Bilginin toplanması ise "anket tekniğidir". Araştırmanın evreni Sakarya örnekleme ise; Sakarya Üniversitesi'nin beş fakültenin son sınıf 435 öğrencisinden oluşmaktadır.

2.1. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezlerinde temel olarak sanayi toplumu çalışma etiği değerleri ile günümüz tüketim toplumu, bilgi toplumu çalışma etiği değerlerinden farklı olacaktır. Bu çerçevede aşağıdaki hipotezler öne sürülmektedir.

- ✓ Sanayi toplumu çalışma etiği değerleri toplumsal değişimle farklılaşacaktır.
- ✓ Öğrenciler arasında bu çalışma etiği değerleri kültürel farklılıklardan dolayı farklı değerlendirilecektir öğrenciler arasında bu çalışma etiği değerleri gelir farklılıklarından dolayı farklı değerlendirilecektir.
- ✓ Öğrencilerin okuduğu fakülteler farklı olduğundan bu çalışma etiği değerleri farklı değerlendirilecektir.

3. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

3.1. Sanayi Toplumu Çalışma Etiği Değerleri

Sanayi Toplumu kavramı Sanayi devrimi ile birlikte ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kavram

Birinci Sanayi Devrimi ile birlikte toplumsal ilişkilerde başlayan değişimlere işaret etmektedir. Sanayi Devrimleri ile birlikte Batılı toplumlarda çalışma olgusu ve buna paralel olarak çalışma değerleri de büyük bir değişime uğramıştır. Bu çerçevede sanayi toplumu çalışma değerleri ile ilgili kavramlar aşağıda incelenmektedir.

3.2. Çalışma Değerleri

Bireyler ve toplum açısından çalışma kavramı kendi kültürel değerleri odağında ele alınmıştır. Bu durum ise her birey ya da toplumun kendine has çalışma yapılarını ortaya koymasına zemin hazırlamıştır. Aşağıda çalışma kavramı ve çalışma değerleri çerçevesinde ele alınmıştır.

3.3. Çalışma Kavramı

Çalışma kavramı öncelikle somut bir ürün ya da hizmet üretmekle ilgili bir kavramdır. Bu ürünü üreten bireyler bu etkinlik için zaman ve enerji harcamaktadırlar. Harcanan bu zaman ve enerji sonucu elde ettikleri gelirlerle öncelikle bireyler kendi temel ihtiyaçlarını gidermektedirler.

Çalışmanın temel hedefi bireysel ihtiyaçların giderilmesi olmasına rağmen, bu faaliyetle aynı zamanda toplumsal durumu da göz önünde bulundurmaktadır. Bu faaliyetle birlikte birey aile, grup ve sosyal çevre gibi toplumsal olarak kendisinden beklenen sorumluluğu da yerine getirmektedir (Özkul, 1997: 7–8). O halde çalışma kavramı, insanların bireysel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması yönüyle insan hayatı için vazgeçilmez kavramlardan biridir. İnsan hayatı için vazgeçilmez bir yönü bulunan bu kavram bireyler tarafından nasıl algılandığı büyük bir önem taşımaktadır. Çalışma, kimi insanlar için hayatın vazgeçilmezdir. Bu tür insanlar genellikle tutumlu, dakik ve öz disiplin sahibi kişilerdir (Aslan, 2001:8). Ancak diğer bazı insanlar için çalışma bir ceza çekme olarak görülmektedir. Bu nedenle de bu tür insanlar için çalışma, insanların temel ihtiyaçları karşılandıktan veya kendisini idame ettirebileceği temel geliri sağladıktan sonra önemli olma kategorisinden çıkabilmektedir (Turgut, 1996: 23).

Yani çalışma kavramının tanımı veya algılanışı ile ilgili olarak toplumda bir mutabakatın olduğunu belirtmek güçtür. Bu durum bireysel ve toplumsal düzey için geçerlidir. Bu kavram bireyden bireye farklı şekilde ifade edilebileceği gibi, toplumun çeşitli kademeleri ve toplumlar arasında da farklı şekilde ifade edilebilmektedir. Kimi toplumlar ya da toplumsal gruplar çalışmaya ilişkin olarak pozitif bir tutum sergilerken kimileri çalışmadan çok dinlenme ve eğlenceyi ön plana çıkarmaktadırlar.

3.4. Çalışma Ahlakı

Bir önceki başlıkta da açıklandığı gibi insan farklı yönleri sahip bir varlıktır. Bu çerçevede insan, canlı bir varlık olması nedeni ile biyolojik ve psikolojik yönleri ortaya çıkarken yaşadığı toplumla etkileşimde bulunması nedeniyle sosyal yönü ortaya çıkmaktadır. Bireyin sosyal yönü nedeniyle onu toplumdan soyutlamak mümkün değildir. Birey, içinde yaşadığı toplum sayesinde ihtiyaçlarını karşılayabileceği iyi bir hayat seviyesi yakalayarak hedeflerini gerçekleştirebileceği rahat bir yaşama ortamına kavuşabilir (Altınköprü, 2003: 12–14). Birey toplum sayesinde hedeflerini gerçekleştirebileceği uygun bir ortam bulurken hedeflerine ulaşma hususunda bireyin ailesi, bilgisi, eğitimi, başarı arzusu gibi pek çok unsur da bu konuda bireye yardımcı olur (Özkul, 1997: 9). Bireyin hedeflerini gerçekleştirebilmesi için bir toplumun içerisinde yaşaması ve kendisine ait bir hedefinin olmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bireyin ailesi, bilgisi, eğitimi, başarı arzusu gibi bireysel unsurlar da bireylerin hedefleri açısından önemli olmaktadır.

Ancak bu hususların bir araya gelmesi yeterli olmamaktadır. Bunun için gerekli olan önemli bir unsur da bu toplumun kendisini yeniden üretmesini gelecek kuşaklara aktarımını sağlayan bir düzene bir ahlak disiplinine ihtiyaç vardır. Durkheim bunu, her sosyal faaliyetin kendine özgü bir ahlak düzenine ihtiyaç duyması şeklinde açıklamaktadır. Bireye kendisinin ve sosyal çevresinin çıkarlarını ifade eden düzenin ahlak disiplininden başkasını olamayacağına dikkati çekmektedir. Bu disiplin ise bireye, kolektif çıkarları zarara uğratmaması adına yapması ve yapmaması gerekenleri anlatan bir normlar bütünüdür.

Ahlak disiplini bireye izlediği yolda davranışları konusunda onu frenleyen, ona ne olması gerektiğini ifade eden, işbirliği yaptığı kişilerle ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini aktaran ve içinde bulunduğu grubun devamı için gerekenleri aktaran bir disiplindir. Birey bu disiplini kendi üzerinde, karar mekanizmasını ortaya koyan bir otorite olarak kabul eder.. Toplumsal grupların büyük olmaları ahlaki kuralları gerçekleştirme konusundaki zarureti daha da artıracaktır. Bu nedenle kurallar, kolektif amaçları net bir şekilde gösterir biçimde olmalıdır. Dolayısıyla her meslek etkinliğinin ahlaki ilkeleri kapsamı gerekmektedir (Durkheim, 1986: 22–24).

Genel olarak, sosyal çevre kapsamında yer alan grup ve bireylerin nitelikleri, bunların ideolojilerine dolayısıyla çalışma anlayışlarına önemli etkilerde bulunabilmektedir. Çalışma ideolojisi toplum üyelerinin değerlerini, tutumlarını, inançlarını ve düşüncelerini kapsamaktadır. Söz konusu kavramları çalışma değerleri olarak da değerlendirebiliriz. Çalışma değerleri bir grup ya da topluluğun arzu ettikleri nitelikleri belirler (Özkul, 1997:15). Yani toplumsal yaşamın ana rollerinden biri olan çalışma kavramı, bireylerin değer ve ahlak yargılarına göre ortaya çıkmaktadır. Bir başka

ifadeyle çalışma ahlakı anlayışları onların ahlaki değerleri ile doğrudan bağlantılıdır. Günümüz kapitalist toplumlarında Protestan Ahlakı, çeşitli araştırmacılar tarafından çalışma ahlakını anlatmak üzere inceleme konusu edilmektedir (Canaktan, 2007). Protestan Ahlakı ile ilgili gerekli açıklamalar izleyen başlık altında yapılmaktadır.

4. ÇALIŞMA DEĞERLERİ İLE İLGİLİ YAKLAŞIMLAR

Her kültür ve toplumsal yapının çalışma değerleri bir diğerine göre farklılık ya da benzerlik gösterebilmektedir. Toplumlar kendilerine has çalışma değerlerini inanç sistemlerine göre düzenlemiştir. Sanayi toplumundaki çalışma değerlerine ilişkin bazı yaklaşımlara aşağıda yer verilmektedir.

4.1. Protestan Çalışma Ahlakı

Protestan çalışma ahlakı kendi kapsamında üç çalışma değeri algısı ile ifade edilmektedir. Protestan çalışma ahlakı Max Weber'in Protestan Ahlakı ve Kapitalizm'in Ruhü adlı ünlü çalışmasında geniş bir şekilde incelenmiştir. Aşağıda bu üç yaklaşım ve ayrıca genel hatları ile Protestan Çalışma Ahlakı ifade edilmektedir.

4.2. Kalvenist Yaklaşım

Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhü üzerine detaylı incelemelerde bulunan Weber'e göre Kapitalizmin en çok geliştiği yerler Hollanda, Fransa, İngiltere gibi ülkelerdir. Bu ülkelerde kapitalizmin gelişmesine gerekçe olarak da Kalvenizm'i göstermektedir. Weber, diğer din ve mezheplerde olduğu gibi "ilahi takdir" öğretisinin bir değer ya da inanç yargısı olarak Kalvenizm'de de mevcut olduğunu ifade etmektedir. Ancak bu kavram bütünü Kalvenizm inancında, Allah tarafından insanların kimilerinin ebedi hayatta, kimilerinin ise ebedi ölümden bulunacaklarını ve insan ne kadar dine bağlı yaşarsa Allah tarafından ödüllendirileceğini şeklindeki kabulü ile diğerleri ile ortaklaşmaktadır (Weber, 2005: 79). Kalvenizm, insanların topluma hizmet sağlamak adına elde kazandıkları varlıkların kişisel çıkarlar içinde kullanılmayacağını belirtmektedir.

Ancak bununla birlikte başarının Allah'ın kulunu sevdiğine ilişkin bir işaret olarak anlaşıldığı Kalvenizm'de, bireyler çalışkan olmaya özendirilmeleri yönüyle diğer din ve mezheplerden ayrıldıklarını düşünmektedir. Kalvenizm'de insan dünyaya kendi gayeleri için değil onu yaratan tarafından verilen sorumlulukları gerçekleştirmek adına gönderilmiştir. Bu inanış, bu sistem dâhilindeki bireylerin topluma yön vermelerinin rasyonel doğrultuda gelişmesini sağlamış ve kurulan pazar düzeninin rasyonel faktörlerinin Allah'ın bir emri olarak kabul ederek kullanmaya teşvik etmiştir (Türkdoğan, 1996: 35).

Kalvenizm'e göre dünyadaki varlıklar insanlar için yaratılmışlardır. Bu nedenle de tüm kaynaklar toplumun hizmetine sunularak yaratıcıya itaat edilmelidir. Kalvenizm'de maddi varlık birey adına en ciddi tehlike olarak görülmektedir. Maddi varlığın çekiciliği ve ona ulaşma arzusuyla emek sarf etmek şeytanın günaha yönlendirmesi olarak kabul edilmektedir. Zira mal varlığı insanı rahat bir yaşam için tembelliğe ve fiziksel isteklerin doyumuna teşvik etmektedir. Bu tembellik ve fiziksel isteklerin doyumuna eğilim tehlikesi dolayısıyla bu dünyada mal varlığı ile sağlanacak rahat bir hayata karşı durulmuştur. Rahat yaşam, yalnızca ölümden sonraki yaşamda sonsuza kadar devam edecek bir ödüldür. Bu ödül yalnızca Allah'a itaatle elde edilebilir, bunun yolu da tembellik ve eğlence değil, bu dünyada aktif bir yaşam sürmektir. Allah, insanlardan yalnızca günlük faaliyetler yapmalarını değil, hayat boyu çalışarak iyi işler yapmalarını istemektedir (Turgut, 1996: 28).

Weber, Kalvenizm'in toplumsal bakımdan ciddi bir biçimde sahiplenilmesi ile bireyin, dünyevi bağlılıklardan kopma yönelimi arasında önemli bir ilişki olabileceğini belirtmektedir. Kalvenist inanış biçimine göre dünya, Allah tarafından sadece kendi tarafına hizmet sunulması adına yaratılmış bir yerdir. Seçilmiş Hristiyan da, elinden geldiğince yaratıcının emrini gerçekleştirmeli bir başka deyişle, O'nun şanını yukarıya çıkarmak adına çaba göstermelidir. Tüm bunlarla birlikte yaratan,

Hristiyan'ın toplumsal faaliyetlere ilgi göstermesini arzu eder. Zira hayatın sosyal yanının kendi emirlerine uygun ve kendine göre düzenlenmesini ister. Dolayısıyla bu etkinlik, çoğunun hayatlarının temelini oluşturan meslek uğraşısını kapsamaktadır (Weber, 2005: 85). Weber, Kalven'in, Tanrı tarafından "seçilmiş insan" olmanın şartının çok çalışmaya bağlı olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle Protestan ahlakında zamanı boşa kullanmak günahların en tehlikelisi olarak dikkati çekmektedir.

İnsan yaşamının çok kısa olması dolayısıyla, kendisini bu kısa süreç içerisinde kanıtlamak için çaba harcamalı ve Cennete girmeye hak elde etmiş insanlardan biri olabilmelidir (Turgut, 1996: 29). Calvin, bir insanın çalışması sonucunda kazandığı başarıların aynı zamanda Tanrının o kişiye yönelttiği yardımının açık bir kanıtı olduğu düşüncesini ortaya atmıştır. Kalven'e göre, insanların ebedi kurtuluş adına seçilmiş olup olmadıklarının farkına varmaları mümkün olmadığından insan sert ve ciddi bir çalışma ritmine dayanmak durumundadır (Türkdogan, 1996: 120).

Weber, Kalven'in kendisini bir "aracı" olarak kabullendiğini ve kendi kurtuluşundan emin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Kalven "seçilmiş" kavramından söz etmektedir. Kalven bu duruma göre insanların Tanrı tarafından seçilmiş kişi olduklarında nasıl emin olabileceklerine ilişkin düşüncelere cevap olarak, Tanrının emirlerinin bilgisini ve İsa peygambere hissedilen kalıcı güven ile yetinmeyi vermektedir. Kalven, insanların kendi fiziksel görünümüne bakarak seçilmiş olup olmadıklarının farkına varabileceklerine ilişkin varsayımları reddetmektedir. Bunun yaratıcının gizlerine ilişkin bir girişim olarak değerlendiren Kalven, bu dünyada seçilmişler ile atılmışlar arasında bir ayrım olmadığı belirtmekle birlikte seçilmişleri, Tanrının yeryüzünde görülmeyen kiliseleri olduğu belirtmektedir (Weber, 2005:3).

4.3. Lutheryan Yaklaşım

Weber, "meslek" sözcüğünde dini unsurların yer aldığını ve İngilizce'deki calling (çağrı) sözcüğünde de bu unsurları görmeyen mümkün olduğunu belirtmektedir. Mesleğin Tanrı tarafından atfedilen bir sorumluluk olarak nitelendirildiği oranda bunun daha da hissedilebilir hale gelebileceğinin üzerinde durmaktadır. Weber, Luther'in de meslek kavramına "calling" manasında kullandığını belirtmektedir. Dünya mesleklerinde ödev ve sorumlulukların gerçekleştirilmesinin ahlaki boyutun en yüksek içeriği olarak kabul görmesi, gündelik yaşamın uğraşlarına ve meslek kavramına dini bir boyut sağlamıştır. Bunların yanı sıra, Hristiyan Ahlak öğretisi, bir Manastır çileciliğinden ayrılarak, Tanrının belirlemiş olduğu bir hayat şekli bünyesindeki konumunu meydana getiren gündelik uğraşlarını gerçekleştirmesini öğütler, başka bir deyişle bunu artık meslek olarak kabul eder. Tüm bu düşünceler Luther'in çalışmaya ilişkin düşünceleri, Kalvenistlerden ayrıdır. Luther'e göre çalışma, bireyin günahlarını bağışlatmaktan doğan bir kaddedir. Cennete girmenin yöntemi çok çalışmaktır. Luther "çağrı" kavramını, Tanrının vermiş olduğu ömür boyu çalışma sorumluluğu şeklinde ifade etmekle birlikte, çileciliği de bedensel terbiye olarak değerlendirmekte ve bu çileciliğin bireyi doğru yola götüreceğine inanmaktadır. Her birey kendi adına tayin edilen mesleğini iyi bir şekilde yerine getirmeli ve çok çalışmalıdır. Çalışmak Luther'e göre kardeşlik sevgisinin de göstergesidir. Zira iş bölümünde her birey bir başkası ile birlikte çalışmaktadır. Luther, faiz ve tefeciliğe karşı durmaktadır. Herkes kendi adına atfedilmiş Tanrısal ödevler yönünde hareket etmeli, kimse çıkarları peşinden gitmemelidir. Bireyin günahlarından arınması için kendisine atfedilen işleri gerçekleştirmesi ilahi arzusunun bir neticesidir (Turgut, 1996: 30).

4.4. Püriten Yaklaşım

Weber'in ifadesine göre Kalvenizm'den doğan İngiliz Püritenizmi meslek kavramının en tutarlı temelini ifade etmektedir. Weber, Püriten ahlakının temel niteliklerini, Richard Baxter'in pratik ve gerçekçi ifadelerinden aldığını ifade etmektedir. Baxter'in Hristiyan Rehberi (Christian Directory) adlı eserinin Püriten Ahlak'ın en geniş boyutlu özeti olduğunu belirtmektedir (Weber, 2005: 121) Püriten yaklaşımına göre Tanrının takdir ve hikmetine uygun olan bireyin iktisadi anlamda etkisi bulunmaktadır (Turgut, 1996: 30)

Püritenizm metoduyla ruhi inanç ve ekonomik çıkarlar birbirine etki ederek gelişim sergilemiştir. Püritenizm, politika, din ve ticarete ayrıcalıklı iktidara karşı durmaktadır. Püritenlerin hedefleri, acılı bir hayat şekli ve mütevazı bir dünya başarısı ile gururlanmaya davettir (Türkdogan, 1996: 104) Weber, Baxter'ın Azizlerin Ebedi Huzuru ve Hristiyan Rehberi adlı eserlerinde Yeni Ahit'te yoksulluğu önceden sezebilen bir algı üzerinde durduğunu dikkati çekmektedir. Zenginliğin ciddi bir risk olduğu, çünkü tahrik edici unsurların sayısız olduğu ve Tanrını zenginliklerinin büyüklüğü ile kıyaslandığında onun peşinden gitmenin manasız olmakla birlikte ahlaki açıdan da tehlikeli olduğu fikrini savunmaktadır.

Azizlerin zenginliklerinin etkili olması konusunda bir engel görmeyen Kalven ile karşılaştırıldığında, Asketizm'in* dünya mallarının kazanılması noktasındaki her çabayı çok daha sert yargıladığını belirtmektedir. Para ve mal için çaba harcama noktasındaki negatif yargılamalar Püriten Edebiyatında çok fazladır. Bunun yanı sıra ahlaki açıdan karşı çıkılacak noktanın, mal varlığının sağlamış olduğu kolaylık, zenginliğin tembelliğe ve bedensel zevklere neden olan zevki ve en önemlisi de kutsal hayatı gerçekleştirme çabasından ayırması olduğunu ifade etmektedir. Mülkiyete sadece refah anlamı atfedilmesi dolayısıyla kuşkuyla yaklaşmıştır. Tanrının, kendi şöhretini artırma arzusuna boş zaman ve zevkle değil, daha çok çalışarak hizmet sağlanabilir. Zamanı boşa geçirmek en ciddi günahlardandır. Bireyin kendi mesleğine ağırlık vereceği yaşam süresi çok kısa ve oldukça değerlidir (Weber, 2005: 122). Püritenlere göre, zorlu çalışma koşulları kötü olarak bilinen şehvet düşkünlüğünü ve cinsel arzuları yok eder. Yaratıcının, en büyük ancak en kısa süreli armağanı olan zaman asla boşa kullanılmamalıdır. Şayet birey zevk almadan yiyebiliyorsa bu durum, yaratıcının kulunu onaylaması yanı ondan razı olması anlamı taşır (Türkdogan, 1996: 121–122).

Weber, yaratıcının takdirine layık olma kriterlerinden birinin de kar olayının analiz edildiğinde görüleceğini belirtmektedir. Püritenlere göre yaratıcı seçilmiş bir insanı, yapmış olduğu işin kar durumuna göre tespit edebilir ve Tanrının izinde devam eden bir Hristiyan bu imkânı değerlendirmelidir. Şayet Tanrı kuluna kurallara uygun şekilde gelir elde edecek bir yol sunuyorsa ve buna rağmen daha az geliri bir yöntem seçiliyorsa o zaman insan kendisine sunulmuş ilahi sorumluluğu gerçekleştirmemiş olur. Fakat insan toplumun faydasına olacak biçimde zenginliğini değerlendirebilir ve bu bağlamda da yaratıcının takdirini kazanır. Baxter'in şu sözleri de Tanrının takdirini kazanmak adına kriter olarak değerlendirilebilir: "Zengin bir insan sahip olduğu varlığına karşın iyi bir Hristiyan olabilir. Zengin olan bir Hristiyan zamanını iyi kullanmış demektir." Bu anlamda, Püritenlere göre, Tanrı ticareti yasaklamamıştır. Fakat ticaret belirlenmiş yasalar çerçevesinde gerçekleşmelidir. Samuelsson (1957), bir iş adamının uymak durumunda kaldığı Protestan iş ahlaki yasalarını şöyle belirtmiştir.

- 1) Birey her şeyden evvel ilk önce toplumun iyiliği için çaba harcamalıdır.
- 2) Piyasanın ve toplumun belirlemiş olduğu fiyatlandırmaya uyum sağlanmalıdır. Bir ürün ne kadar çok talep görürse görsün fiyatı yükseltilmemelidir.
- 3) Birey toplum sayesinde kendisini zenginleştirecek bir tekel kurmamalıdır.

* Asketik kavramı, nefsin feragat etmesi, riyazet, zahit, sert, gibi anlamları da içermektedir. Yani asketik, zevkten uzak ve sert nefis disiplini ile yaşayan kimsedir. Bu noktadan Asketizm, bir kimsenin sert nefis disiplini ve zevklerden sıyrılmak yoluyla yüksek ruhi hallere ulaşabilmesini hedefleyen bir düşüncedir. Ülgener'de asketik, zühdü kavramını (tasavvuf ahlaki/israf etmemek) çağrıştırmaktadır.(Türkdogan, 1996: 11, 102)

5. ARAŞTIRMA BULGULARININ ANALİZ VE YORUMLAR

TABLO 1.

Çalışmanın olmadığı hayat daha güzel olurdu.

		KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	25	47	13	12	2	99
	Yüzde	25,3%	47,5%	13,1%	12,1%	2,0%	100,0%
EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	33	31	18	9	9	100
	Yüzde	33,0%	31,0%	18,0%	9,0%	9,0%	100,0%
Sakarya Üniversitesi İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	41	33	11	12	5	102
	Yüzde	40,2%	32,4%	10,8%	11,8%	4,9%	100,0%
HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	15	31	11	6	7	70
	Yüzde	21,4%	44,3%	15,7%	8,6%	10,0%	100,0%
TIP FAKÜLTESİ	Frekans	11	24	18	6	5	64
	Yüzde	17,2%	37,5%	28,1%	9,4%	7,8%	100,0%
Toplam	Frekans	125	166	71	45	28	435
	Yüzde	28,7%	38,2%	16,3%	10,3%	6,4%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, “Çalışmanın olmadığı hayat daha güzel olurdu” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %25,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %47,5’i katılmıyorum, %13,1’i kararsızım, %12,1’i katılıyorum ve %2’si kesinlikle katılıyorum demıştır. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %33’ü kesinlikle katılmıyorum, %31’i katılmıyorum, %18’i kararsızım, %9’u katılıyorum ve %9’u kesinlikle katılıyorum demıştır. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %40,2’si kesinlikle katılmıyorum, %32,4’ü katılmıyorum, %10,8’i kararsızım, %11,8’i katılıyorum ve %4,9’u kesinlikle katılıyorum demıştır. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %21,4’ü kesinlikle katılmıyorum, %44,3’ü katılmıyorum, %15,7’si kararsızım, %8,6’sı katılıyorum ve %10’u kesinlikle katılıyorum demıştır. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %17,2’si kesinlikle katılmıyorum, %37,5’i katılmıyorum, %28,1’i kararsızım, %9,4’ü katılıyorum ve %7,8’i kesinlikle katılıyorum demıştır.

TABLO 2.

Başarı için hayatta kişisel ilişkiler ve şans çalışmadan daha önemlidir.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
Sakarya Üniversitesi	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	10	29	21	29	10	99
		Yüzde	10,1%	29,3%	21,2%	29,3%	10,1%	100,0%
	EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	15	22	27	21	15	100
		Yüzde	15,0%	22,0%	27,0%	21,0%	15,0%	100,0%
	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	14	26	31	23	8	102
		Yüzde	13,7%	25,5%	30,4%	22,5%	7,8%	100,0%
	HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	8	24	16	17	5	70
		Yüzde	11,4%	34,3%	22,9%	24,3%	7,1%	100,0%
	TIP FAKÜLTESİ	Frekans	5	22	17	11	9	64
		Yüzde	7,8%	34,4%	26,6%	17,2%	14,1%	100,0%
Toplam	Frekans	52	123	112	101	47	435	
	Yüzde	12,0%	28,3%	25,7%	23,2%	10,8%	100,0%	

Tabloda görüldüğü gibi, Türkiye’de “Başarı için hayatta kişisel ilişkiler ve şans çalışmadan daha önemlidir” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %10,1’i kesinlikle katılmıyorum, %29,3’ü katılmıyorum, %21,2’si kararsızım, %29,3’ü katılıyorum ve %10,1’i kesinlikle katılıyorum demiştir. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %15’i kesinlikle katılmıyorum, %22’si katılmıyorum, %27’si kararsızım, %21’i katılıyorum ve %15’i kesinlikle katılıyorum demiştir. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %13,7’si kesinlikle katılmıyorum, %25,5’i katılmıyorum, %30,4’ü kararsızım, %22,5’i katılıyorum ve %7,8’i kesinlikle katılıyorum demiştir. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %11,4’ü kesinlikle katılmıyorum, %34,3’ü katılmıyorum, %22,9’u kararsızım, %24,3’ü katılıyorum ve %7,1’i kesinlikle katılıyorum demiştir. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %7,8’i kesinlikle katılmıyorum, %34,4’ü katılmıyorum, %26,6’si kararsızım, %17,2’si katılıyorum ve %14,1’i kesinlikle katılıyorum demiştir.

2. “Başarı için hayatta kişisel ilişkiler ve şans çalışmadan daha önemlidir” kanaati; Sakarya Üniversitesi Öğrencileri tarafından 52 katılımcı %12.0 kesinlikle katılmadığını, 123 katılımcı %28.3 katılmadığını, 112 katılımcı kararsız olduğunu, 101 katılımcı %23 katıldığını ve 47 katılımcı %10.8 kesinlikle katıldığını söylemişlerdir. Bu oranlara göre katılım ve katılmama yakın değerlere sahiptir.

TABLO 3.

İnsan çok çalışarak değil, aklını kullanarak kurnazlıkla zengin olabilir.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	14	38	12	34	2	99	
	Yüzde	14,0%	38,0%	12,0%	34,0%	2,0%	100,0%	
EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	14	23	14	26	21	100	
	Yüzde	14,3%	23,5%	14,3%	26,5%	21,4%	100,0%	
İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	25	41	9	23	4	102	
	Yüzde	24,5%	40,2%	8,8%	22,5%	3,9%	100,0%	
HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	15	22	10	11	10	70	
	Yüzde	22,1%	32,4%	14,7%	16,2%	14,7%	100,0%	
TIP FAKÜLTESİ	Frekans	6	20	8	19	9	64	
	Yüzde	9,7%	32,3%	12,9%	30,6%	14,5%	100,0%	
Toplam	Frekans	74	144	53	113	46	435	
	Yüzde	17,2%	33,5%	12,3%	26,3%	10,7%	100,0%	

Tabloda görüldüğü gibi, Türkiye’de “İnsan çok çalışarak değil, aklını kullanarak kurnazlıkla zengin olabilir” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %14’ü kesinlikle katılmıyorum, %38’i katılmıyorum, %12’si kararsızım, %34’ü katılıyorum ve %2’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %14,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %23,5’i katılmıyorum, %14,3’ü kararsızım, %26,5’i katılıyorum ve %21,4’ü kesinlikle katılıyorum demiştir. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %24,5’i kesinlikle katılmıyorum, %40,2’si katılmıyorum, %8,8’i kararsızım, %22,5’i katılıyorum ve %3,9’u kesinlikle katılıyorum demiştir. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %22,1’i kesinlikle katılmıyorum, %32,4’ü katılmıyorum, %14,7’si kararsızım, %16,2’si katılıyorum ve %14,7’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %9,7’si kesinlikle katılmıyorum, %32,3’ü katılmıyorum, %12,9’u kararsızım, %30,6’sı katılıyorum ve %14,5’i kesinlikle katılıyorum demiştir.

3.”İnsan çok çalışarak değil, aklını kullanarak, kurnazlıkla zengin olabilir.” İddiasına, Sakarya Üniversitesi öğrencileri 74 katılımcı %17.2 kesinlikle katılmadığını, 144 katılımcı %33.5 katılmadığını, 53 katılımcı %12.3 kararsız olduğunu, 113 katılımcı %26.3 katıldığını ve 46 katılımcı %10.7 kesinlikle katıldığını söylemişlerdir. Çoğunluğun bu fikre katılmadığı görülüyor.

TABLO 4.

Kolay yoldan köşeyi dönmek güzeldir.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
Sakarya Üniversitesi	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	24	28	21	21	6	100
		Yüzde	24,0%	28,0%	21,0%	21,0%	6,0%	100,0%
	EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	22	25	10	25	16	98
		Yüzde	22,4%	25,5%	10,2%	25,5%	16,3%	100,0%
	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	37	36	10	14	5	102
		Yüzde	36,3%	35,3%	9,8%	13,7%	4,9%	100,0%
	HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	18	23	10	9	8	68
		Yüzde	26,5%	33,8%	14,7%	13,2%	11,8%	100,0%
	TIP FAKÜLTESİ	Frekans	9	18	11	16	8	62
		Yüzde	14,5%	29,0%	17,7%	25,8%	12,9%	100,0%
	Toplam	Frekans	110	130	62	85	43	430
		Yüzde	25,6%	30,2%	14,4%	19,8%	10,0%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, “Kolay yoldan köşeyi dönmek güzeldir” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %24’ü kesinlikle katılmıyorum, %28’i katılmıyorum, %21’i kararsızım, %21’i katılıyorum ve %6’sı kesinlikle katılıyorum demiştir. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %22,4’ü kesinlikle katılmıyorum, %25,5’i katılmıyorum, %10,2’si kararsızım, %25,5’i katılıyorum ve %16,3’ü kesinlikle katılıyorum demiştir. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %36,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %35,3’ü katılmıyorum, %9,8’i kararsızım, %13,7’si katılıyorum ve %4,9’u kesinlikle katılıyorum demiştir. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %26,5’i kesinlikle katılmıyorum, %33,8’i katılmıyorum, %14,7’si kararsızım, %13,2’si katılıyorum ve %11,8’i kesinlikle katılıyorum demiştir. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %14,5’i kesinlikle katılmıyorum, %29’u katılmıyorum, %17,7’si kararsızım, %25,8’i katılıyorum ve %12,9’u kesinlikle katılıyorum demiştir.

4.”Kolay yoldan köşeyi dönmek güzeldir” görüşüne; Sakarya Üniversitesi öğrencileri 110 katılımcı %25.6 kesinlikle katılmadığını, 130 katılımcı %30.2 katılmadığını, 62 katılımcı %14.4 kararsız olduğunu, 83 katılımcı %19.8 katıldığını ve 43 katılımcı %10.0 kesinlikle katıldığını söylemişlerdir. Çoğunluğun bu fikre katılmadığı görülüyor.

TABLO 5.

Bizde çalışan değil, dayısı olan kazanır.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
Sakarya Üniversitesi	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	20	13	20	34	13	100
		Yüzde	20,0%	13,0%	20,0%	34,0%	13,0%	100,0%
	EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	22	16	16	17	28	99
		Yüzde	22,2%	16,2%	16,2%	17,2%	28,3%	100,0%
	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	37	20	19	13	11	100
		Yüzde	37,0%	20,0%	19,0%	13,0%	11,0%	100,0%
	HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	17	13	15	8	15	68
		Yüzde	25,0%	19,1%	22,1%	11,8%	22,1%	100,0%
	TIP FAKÜLTESİ	Frekans	8	9	12	17	16	62
		Yüzde	12,9%	14,5%	19,4%	27,4%	25,8%	100,0%
	Toplam	Frekans	104	71	82	89	83	429
		Yüzde	24,2%	16,6%	19,1%	20,7%	19,3%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, “Bizde çalışan değil, dayısı olan kazanır” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %20’si kesinlikle katılmıyorum, %13’ü katılmıyorum, %20’si kararsızım, %34’ü katılıyorum ve %13’ü kesinlikle katılıyorum demıştır. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %22,2’si kesinlikle katılmıyorum, %16,2’si katılmıyorum, %16,2’si kararsızım, %17,2’si katılıyorum ve %28,3’ü kesinlikle katılıyorum demıştır. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %37’si kesinlikle katılmıyorum, %20’si katılmıyorum, %19’u kararsızım, %13’ü katılıyorum ve %11’i kesinlikle katılıyorum demıştır. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %25’i kesinlikle katılmıyorum, %19,1’i katılmıyorum, %22,1’i kararsızım, %11,8’i katılıyorum ve %22,1’i kesinlikle katılıyorum demıştır. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %12,9’u kesinlikle katılmıyorum, %14,5’i katılmıyorum, %19,4’ü kararsızım, %27,4’ü katılıyorum ve %25,8’i kesinlikle katılıyorum demıştır.

5.”Bizde çalışan değil, dayısı olan kazanır” bu görüş bakımından; Sakarya Üniversitesi öğrencileri 104 katılımcı %24.2 kesinlikle katılmadığını, 71 katılımcı %16.6 katılmadığını, 82 katılımcı %19.1 kararsız olduğunu, 89 katılımcı %20.7 katıldığını ve 83 katılımcı %19.3 kesinlikle katıldığını söylemişlerdir. Bu oranlara göre çoğunluk bu fikre katılmamaktadır.

TABLO 6.

Günümüzde gençler kendi başarıları için her şey yaparlar.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	2	12	38	35	12	99
		Yüzde	2,0%	12,1%	38,4%	35,4%	12,1%	100,0%
	EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	4	9	33	34	19	99
		Yüzde	4,0%	9,1%	33,3%	34,3%	19,2%	100,0%
Sakarya Üniversitesi	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	6	19	24	34	19	102
		Yüzde	5,9%	18,6%	23,5%	33,3%	18,6%	100,0%
	HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	6	7	28	16	11	68
		Yüzde	8,8%	10,3%	41,2%	23,5%	16,2%	100,0%
	TIP FAKÜLTESİ	Frekans	6	10	11	25	10	62
		Yüzde	9,7%	16,1%	17,7%	40,3%	16,1%	100,0%
	Toplam	Frekans	24	57	134	144	71	430
		Yüzde	5,6%	13,3%	31,2%	33,5%	16,5%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, “Günümüzde gençler kendi başarıları için her şey yaparlar” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %2’si kesinlikle katılmıyorum, %12,1’i katılmıyorum, %38,4’ü kararsızım, %35,4’ü katılıyorum ve %12,1’i kesinlikle katılıyorum demiştir. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %4’ü kesinlikle katılmıyorum, %9,1’i katılmıyorum, %33,3’ü kararsızım, %34,3’ü katılıyorum ve %19,2’si kesinlikle katılıyorum demiştir. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %5,9’u kesinlikle katılmıyorum, %18,6’sı katılmıyorum, %23,5’i kararsızım, %33,3’ü katılıyorum ve %18,6’sı kesinlikle katılıyorum demiştir. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %8,8’i kesinlikle katılmıyorum, %10,3’ü katılmıyorum, %41,2’si kararsızım, %23,5’i katılıyorum ve %16,2’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %9,7’si kesinlikle katılmıyorum, %16,1’i katılmıyorum, %17,7’si kararsızım, %40,3’ü katılıyorum ve %16,1’i kesinlikle katılıyorum demiştir.

6. “Günümüzde gençler kendi başarıları için her şey yaparlar” bu görüş bakımından; Sakarya Üniversitesi öğrencileri 24 katılımcı %5.6 kesinlikle katılmadığını, 57 katılımcı %13.3 katılmadığını, 134 katılımcı %31.2 kararsız olduğunu, 144 katılımcı %33.5 katıldığını ve 71 katılımcı %16.5 kesinlikle katıldığını söylemişlerdir. Bu oranlara göre çoğunluk bu fikre katıldığını söyleyebiliriz.

TABLO 7.

Bu toplumda çok çalışan değil, çok çalan kazanır.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
Sakarya Üniversitesi	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	21	14	22	26	16	99
		Yüzde	21,2%	14,1%	22,2%	26,3%	16,2%	100,0%
	EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	19	19	13	17	32	100
		Yüzde	19,0%	19,0%	13,0%	17,0%	32,0%	100,0%
	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	42	21	17	10	11	101
		Yüzde	41,6%	20,8%	16,8%	9,9%	10,9%	100,0%
	HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	16	13	10	8	21	68
		Yüzde	23,5%	19,1%	14,7%	11,8%	30,9%	100,0%
	TIP FAKÜLTESİ	Frekans	12	14	7	15	14	62
		Yüzde	19,4%	22,6%	11,3%	24,2%	22,6%	100,0%
	Toplam	Frekans	110	81	69	76	94	430
		Yüzde	25,6%	18,8%	16,0%	17,7%	21,9%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, “Bu toplumda çok çalışan değil, çok çalan kazanır” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %21,2’si kesinlikle katılmıyorum, %14,1’i katılmıyorum, %22,2’si kararsızım, %26,3’ü katılıyorum ve %16,2’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %19’u kesinlikle katılmıyorum, %19’u katılmıyorum, %13’ü kararsızım, %17’si katılıyorum ve %32’si kesinlikle katılıyorum demiştir. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %41,6’sı kesinlikle katılmıyorum, %20,8’si katılmıyorum, %16,8’i kararsızım, %9,9’u katılıyorum ve %10,9’u kesinlikle katılıyorum demiştir. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %23,5’i kesinlikle katılmıyorum, %19,1’i katılmıyorum, %14,7’si kararsızım, %11,8’i katılıyorum ve %30,9’u kesinlikle katılıyorum demiştir. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %19,4’ü kesinlikle katılmıyorum, %22,6’sı katılmıyorum, %11,3’ü kararsızım, %24,2’si katılıyorum ve %22,6’sı kesinlikle katılıyorum demiştir.

7.” Bu toplumda çok çalışan değil, çok çalan kazanır” görüşüne Sakarya Üniversitesi öğrencileri 110 katılımcı %25.6 kesinlikle katılmadığını, 81 katılımcı %18.8 katılmadığını, 69 katılımcı %16.0 kararsız olduğunu, 76 katılımcı %17.7 katıldığını ve 94 katılımcı %21.9 kesinlikle katıldığını söylemişlerdir. Bu oranlara göre çoğunluk bu fikre katılmamaktadırlar.

TABLO 8.

Günümüzde kurnazlık çok çalışmaktan daha çok takdir görüyor.

			KESİNLİKLE KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM	KATILYORUM	KESİNLİKLE KATILYORUM	Toplam
Sakarya Üniversitesi	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	Frekans	13	15	25	29	17	99
		Yüzde	13,1%	15,2%	25,3%	29,3%	17,2%	100,0%
	EDEBİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	11	18	17	23	31	100
		Yüzde	11,0%	18,0%	17,0%	23,0%	31,0%	100,0%
	İLAHİYAT FAKÜLTESİ	Frekans	20	26	26	17	13	102
		Yüzde	19,6%	25,5%	25,5%	16,7%	12,7%	100,0%
	HUKUK FAKÜLTESİ	Frekans	11	8	15	20	14	68
		Yüzde	16,2%	11,8%	22,1%	29,4%	20,6%	100,0%
	TIP FAKÜLTESİ	Frekans	7	13	7	23	12	62
		Yüzde	11,3%	21,0%	11,3%	37,1%	19,4%	100,0%
	Toplam	Frekans	62	80	90	112	87	431
		Yüzde	14,4%	18,6%	20,9%	26,0%	20,2%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi, “Günümüzde kurnazlık çok çalışmaktan daha çok takdir görüyor” düşüncesine Mühendislik fakültesinde okuyan bireylerin %13,1’i kesinlikle katılmıyorum, %15,2’si katılmıyorum, %25,3’ü kararsızım, %29,3’ü katılıyorum ve %17,2’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Edebiyat fakültesinde okuyan bireylerin %11’i kesinlikle katılmıyorum, %18’i katılmıyorum, %17’si kararsızım, %23’ü katılıyorum ve %31’i kesinlikle katılıyorum demiştir. İlahiyat fakültesinde okuyan bireylerin %19,6’sı kesinlikle katılmıyorum, %25,5’i katılmıyorum, %25,5’i kararsızım, %16,7’si katılıyorum ve %12,7’si kesinlikle katılıyorum demiştir. Hukuk fakültesinde okuyan bireylerin %16,2’si kesinlikle katılmıyorum, %11,8’i katılmıyorum, %22,1’i kararsızım, %29,4’ü katılıyorum ve %20,6’sı kesinlikle katılıyorum demiştir. Tıp fakültesinde okuyan bireylerin %11,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %21’i katılmıyorum, %11,3’ü kararsızım, %37,1’i katılıyorum ve %19,4’ü kesinlikle katılıyorum demiştir.

“Günümüzde kurnazlık çok çalışmaktan daha çok takdir görüyor” görüşüne Sakarya Üniversitesi öğrencileri 65 katılımcı %14,4, 80 katılımcı %18,6, 90 katılımcı %20,9 kararsız olduklarını, 112 katılımcı %26,0 katıldıklarını ve 87 katılımcı %20,2 kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre katılımcıların çoğunluğu yukarıdaki görüşe katıldıklarını söylemişlerdir.

6. SONUÇ

Bu çalışmanın sonucunda sanayi toplumunun çalışma etiği değerleri toplumsal değişme ile farklılaşmaktadır. Çünkü sanayi ile birlikte farklı kültür değerler ortaya çıkmıştır. Bu durum teknolojik gelişmelerden etkilenmiştir. Bu gelişmeler toplumsal üretim yapısını zaman açısından hızlandırmıştır ve bu hızlandırma toplumsal zihniyetin dönüşümü de sağlamıştır.

Çalışmada ortaya çıkan en önemli sonuçlardan biri, çalışmanın sadece hayatı devam ettirmenin bir aracı olmadığı yaşamın temel gayesi olduğudur. Denekler çalışma ile mutluluğu eş anlamlı olarak görmektedirler. Denekler çalışmaya karşı çıkan toplumlar genelde zayıf bir kültüre bağlı ve zayıf bir karakter gösterdiğini belirtmişlerdir. Ancak deneklerin başarı ile tembelliği zıt anlamlı olarak görmemeleri başarıya bireysel, sosyal, ekonomik, kültürel faktörlerin de etkide bulunduğu gerçeğine işaret etmektedirler.

Kısa yoldan para kazanma durumunda bile denekler çalışmanın önemli bir unsur olduğunu kabul etmektedirler. Örnek "Lotodan büyük ikramiye çıksa bile yine sıkı çalışırdım" çalışma etiği değerine örneklem çoğunlukla katıldıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak sanayi toplumunda mutluluk, başarı gibi kavramlar çalışma etiği ile ilişkilendirilmektedir.

KAYNAKÇA

ALTINKÖPRÜ, T. Sahsiyet Analizi, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2003.

ARSLAN, Mahmut; İş ve Meslek Ahlâkı, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.

Canaktan Web, <http://www.canaktan.org/din-ahlak/ahlak/ahlak-felsefesi/calismaahlak.htm>, Erisim Tarihi: 20 Mart 2007

Coşkun, Mehmet Burhanettin (2015) İletişim Teknolojilerinin Stratejik Kaynak Yönetimi: Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketi (TTAŞ) Örneği, Uluslararası İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi 1 (1) 2015, s. 31-53

DURKHEIM, E. Meslek Ahlakı (La Morale Professionnelle), Üçüncü Basım, Çev: Mehmet Karasan, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1986.

İNANÇOĞLU, E., "Çalışma Değerlerinin Örgütsel Değişime Dirence Etkisi", (146-160), 10. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 23-25 Mayıs 2002

ÖZKUL, M., Çalışma Sosyolojisi, Isparta, 1997.

TURGUT, T., İş Adamlarının Yaşam Ve Çalışma Değerleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü.S.B. Enstitüsü İng. İS. Böl. Örg. Dav. A.B.D., İstanbul, 1996.

TÜRKDOĞAN, O., İslam Ekonomik Sistemi ve Weber'ci Görüşler, Turan Yayıncılık, İstanbul, 1996.

ÜLGENER, S. F., İktisadî Çözülmenin Ahlâk Ve Zihniyet Dünyası, İkinci Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 1981.

WEBER, Max (2005), Bürokrasi ve Otorite, Çev. Bahadır Akın, Adres Yayınları, Ankara.